

KLASTERI I STRATEGIJA REGIONALNOG RAZVOJA REPUBLIKE SRBIJE - U KORAK SA SVETSKIM I EVROPSKIM TENDENCIJAMA

("SLUŽBENI GLASNIK REPUBLIKE SRBIJE" BR. 21/ 2007)

Strategija regionalnog razvoja Republike Srbije za period do 2012.godine predstavlja prvi strateški razvojni dokument iz oblasti regionalnog razvoja koji na sveobuhvatan način definiše osnovne razvojne prioritete regionalnog razvoja zemlje i načine njihovog ostvarivanja. Ono što je za nas interesantno je značajno učešće klastera u njenom koncipiranju i analizi uspešnosti.

Tako Strategija ukazuje na slabu regionalnu povezanost preduzeća pod čime se pre svega podrazumevaju klasteri, inkubator – centri i tehnološki parkovi. Nerazvijeni sistem poslovnog povezivanja preko klastera, poslovno – tehnoloških inkubatora i tehnoloških parkova, koji predstavljaju osnov vođenja regionalne politike svih visokorazvijenih zemalja, jedan je od uzroka nedovoljne konkurentnosti sektora malih i srednjih preduzeća i izraženih regionalnih disproporcija. Osnovni motiv za angažovanje države u ovoj oblasti su ogromne unutarregionalne i međuregionalne neuskaldenosti koje sputavaju razvoj a iniciraju migracione tokove; veliki i strateški važni prostori ostaju populaciono nepokriveni a njihovi resursi neiskorišćeni.

Podsticanje ravnomernog regionalnog razvoja Republike Srbije podrazumeva:

- 1) podizanje regionalne konkurentnosti;
- 2) smanjenje regionalnih neravnomernosti i siromaštva, i
- 3) izgradnja regionalne institucionalne infrastrukture.

SWOT analiza

Ova analiza pokazuje koje su prednosti a koji nedostaci regionalnog razvoja u Republici Srbiji. Mi ćemo se osvrnuti na prednosti kojih ima u veoma ohrabrujućem obimu i to su:

- 1) valorizacija neiskorišćenih prirodnih potencijala (povoljan prirodno – geografski i saobraćajni položaj i bogati šumsko – planinski kompleksi i vodeni potencijali);
- 2) poljoprivredni resursi;
- 3) evropsko opredeljenje da se u R.Srbiji razvija saobraćaj na panevropskim koridorima VII i H (reka Dunav, izgradnja multimodalne jugoistočne saobraćajne ose);
- 4) razvijena regionalna saobraćajna i energetska infrastruktura;
- 5) makroekonomska stabilnost;
- 6) jeftina radna snaga, čak i u odnosu na zemlje u okruženju;
- 7) poboljšana investiciona klima;
- 8) rast broja zaposlenih u privatnom sektoru;
- 9) regionalni turistički potencijal;
- 10) zona slobodne trgovine sa zemljama Jugoistočne Evrope (CEFTA);
- 11) realizovani donatorski projekti regionalnog i lokalnog razvoja;
- 12) pomeranje strukturnih obeležja stanovništva ka višim obrazovnim nivoima;
- 13) kadrovski potencijal (mladi obrazovani kadrovi među nezaposlenima);
- 14) razvijena regionalna mreža insitucija srednjeg i visokog obrazovanja;
- 15) visoka godišnja produkcija diplomiranih studenata (oko 20.000) od kojih je petina visokoobrazovanih kadrova tehničkog usmerenja;
- 16) multikulturalnost;
- 17) mreža ustanova suprastrukture (škole, kulturne, zdravstvene i socijalne ustanove) prilagođene potrebama stanovništva;
- 18) regionalni potencijal u zaštićenim životnim sredinama;
- 19) usvojeni brojni ekološki institucionalni mehanizmi;
- 20) usvojeni regionalni i lokalni prostorni planovi;
- 21) međunarodna saradnja lokalnih institucija;
- 22) usvojeni novi regionalni podsticajni mehanizmi;

- 23) višedecenijsko iskustvo Fonda za razvoj Republike Srbije u finansiranju programa iz oblasti regionalnog razvoja
- 24) razvoj preduzetničke lokalne uprave;
- 25) partnerstvo javnog i privatnog sektora.

Klasteri i industrijska politika

U oblasti industrijske politike ciljevi razvoja usmereni su i na podsticanje razvoja klastera, industrijskih parkova i zona. Što se tiče politike razvoja preduzetništva, Strategija ukazuje na nedovoljnu horizontalnu i vertikalnu povezanost preduzeća – klastera, poslovno – tehnološke inkubatore i tehnološke parkove. Vlada Republike Srbije je u 2005. i 2006. godini učestvovala u finansiranju dela troškova za osnivanje klastera iz sektora automobilske industrije, industrije plastike i gume, proizvodnje malih i poljoprivrednih mašina, drvne i softverske industrije a donatorskim sredstvima osnovani su klasteri u oblastima proizvodnje nameštaja, voća i sokova i tekstilne industrije. Zatim su usledile aktivnosti na formiranju klastera u oblasti elektronike, mehaničkog inženjeringa, klaster vinske industrije i turistički klaster duž obale Dunava. Na to se nadovezuje formiranje i poslovno – tehničkih inkubatora u Nišu, Knjaževcu, Vranju i dr.

Ciljevi disperzivnog razvoja i formiranja jakog izvozno orijentisanog i konkurentnog sektora malih i srednjih preduzeća (MSP) u funkciji smanjenja regionalnih disproporcija su:

- 1) dinamičan regionalni privredni rast i razvoj sa naglaskom na otvaranju novih radnih mesta u privatnom sektoru;
- 2) bolja ekonomska povezanost regiona kroz klastersko udruživanje i povezivanje preduzeća, formiranje poslovno – tehnoloških inkubatora i naučno – tehnoloških parkova u univerzitetskim centrima;
- 3) smanjenje socijalnih tenzija (povećanje zaposlenosti i poboljšanje kvalifikacione strukture).

Među osnovnim merama i aktivnostima za ravnomerniji regionalni razvoj sektora malih i srednjih preduzeća ističe se sprovođenje mera politike razvoja klastera, industrijskih i tehnoloških parkova.

Klasteri u turizmu

Ovom Strategijom i u turizmu klasteri imaju svoju zapaženu ulogu jer treba da doprinesu određivanju ciljnog međunarodno – konkurentnog turističkog proizvoda svakog regiona pojedinačno. Tu se ističu 4 osnovna turistička klastera: AP Vojvodina, Beogradska regija, Zapadna i Istočna Srbija.

Zakonom o turizmu predviđeno je osnivanje Agencije za razvoj turizma, u svojstvu pravnog lica za obavljanje razvojnih i stručnih poslova u oblasti planiranja i razvoja turizma, koja će imati presudnu ulogu u povećanju konkurentnosti turističkih klastera .

Akcioni plan

Što se tiče uloge lokalne samouprave u regionalnom razvoju, jedna od ključnih aktivnosti koja se predviđa Strategijom je i promocija razvoja klastera, što se - možemo sa zadovoljstvom primetiti - dosledno i efikasno ostvaruje putem LEDIB programa na području Nišavskog okruga.

Sve do sada rečeno inkorporirano je u Akcioni plan koji predviđa ravnomernu regionalnu zastupljenost razvoja klastera, njihovo mapiranje te programe edukacije regionalnih agencija za pružanje usluga klasterima; u oblasti turizma plan predviđa osnivanje i promociju turističkih klastera i identifikovanje osnovnih, konkurentnih proizvoda klastera u cilju plasiranja na svetsko

turističko tržište.

Tako je ovom Strategijom načinjen korak dalje u iniciranju formiranja i razvoja klastera a na bazi osnove koju je odredio Zakon o regionalnom razvoju. Time se država jasno opredelila za dalje insitucionalno profilisanje i podsticanje ekspanzije klastera, sledeći tako evropske i svetske razvojne tendencije.